

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Буша З.В.

студентка,

Науковий керівник: Заславська М.Г.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави, а тому проблема сімейного насильства надзвичайно важлива.

Виходячи зі статистичних даних за останні роки кількість заяв постраждалих наближена до 100 тис., а враховуючи рівень правової свідомості України, то кількість жертв домашнього насильства, які не звернулися до органів, ще більша. Спроби нашого законодавця врегулювати питання домашнього насильства на національному рівні почалися ще в 2001 році, шляхом прийняття Закону «Про попередження насильства в сім'ї». Тому, постає потреба в запровадженні більш ефективних заходів для попередження насильства в сім'ї, розробки комплексу заходів захисту жертв та посиленні відповідальності за такі вчинки.

На сьогодні актуалізувалися спроби світової спільноти запобігати порушень у гендерній рівності, до яких можна віднести домашнє насильство. Дієвим інструментом на шляху вирішення таких завдань та превентивності домашнього насильства стала Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (так звана – Стамбульська Конвенція), підписана Україною ще в 2011 році, а її ратифікація запланована в II півріччі 2016 р.

Стамбульська конвенція визначає засадничі принципи та підходи до питання домашнього насильства і насильства щодо жінок, а також передбачає ефективні інструменти для запобігання та протидії такому насильству. Цілі Конвенції, які закріплені в ст.1, керівник Проекту Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» Ганна Христова, називає – принципом

«чотирьох пі». Насамперед, «prevention», тобто, «профілактика», запобігання. Друге «пі» – це «protection», тобто, «захист», який надається жертвам і свідкам домашнього насильства. Третє – це «prosecution», тобто, кримінальне переслідування та належне покарання осіб, які вчинили насильство щодо жінок або домашнє насильство. Четверте «пі» – «comprehensive policies», тобто, «всеосяжна політика» [1].

Втілення Конвенції в національне законодавство потребує внесення змін до низки нормативних актів, серед них – Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Сімейний кодекс України, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» тощо. Що стосується Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», то зараз готується його нова редакція – проект закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Одним з найважливіших аспектів втілення принципу належного покарання є криміналізація діянь, передбачених Главою V Конвенції, що має назву «Матеріальне право». Так як Стамбульська Конвенція визнає, що домашнє насильство є порушенням прав людини, то родовим об'єктом таких злочинів можуть бути суспільні відносини, що забезпечують рівноправність громадян, а додатковими – статева свобода, життя та здоров'я. Потерпілими за Конвенцією визнаються жінки, проте можуть визнаватися і чоловіки, а також діти. При аналізі статей конвенції, можна дійти до висновку, що більшість злочинів з матеріальним складом, а саме – ст. 33 (психологічне насильство, що призвело до порушення психічної цілісності), ст. 35 (фізичне насильство), ст. 39. (примусовий аборт та примусова стерилізація), але дії, передбачені ст. 34 (переслідування), ст. 36 (сексуальне насильство) та ст. 37 (примусовий шлюб) з формальним складом злочину. Способи, що використовуються при вчиненні таких злочинів різноманітні, найчастіше трапляються – фізичне насильство, примушування, погрози, заманювання. Суб'єктивна сторона усіх складів злочинів характеризується прямим умислом. При визначенні мети та мотивів можна найкраще відображається дискримінаційне ставлення особи до вчинюваного. Так вони можуть бути факультативною, проте у деяких протиправних діяннях є обов'язковою ознакою, а саме ст.40 (сексуальне домагання, метою є порушення гідності особи) [2, с. 19-23]. Суб'єктом злочину може бути як колишній, так і теперішній член подружжя чи партнер. Щодо кваліфікації злочинів домашнього насильства, то Конвенція передбачає відповідальність за співучасть чи замах, а також вважає необхідним визнавати такі обставини обтяжуючими: злочин вчинено проти колишнього чи теперішнього подружжя або партнера, проти дитини чи в її присутності, застосування зброї, повторність, завдання тяжкої фізичної чи психологічної шкоди та ін.

Санкції або інші заходи для забезпечення покарання Конвенція залишає на розсуд законодавця, проте з урахуванням ступеня їхньої тяжкості. Доречним за деякі злочини Конвенція визнає позбавлення волі, що може сприяти міжнародному співробітництву, шляхом екстрадиції. За дії, передбачені статтями 33 і 34 Конвенції, залишено право за державою-сторонаю, передбачати санкції адміністративного характеру. Також Конвенція передбачає позбавлення батьківських прав та моніторинг засуджених осіб, як інші заходи стосовно винних [2, с. 24-25].

Важливими є запобіжні заходи, які застосовуються після вчинення будь-яких із форм домашнього насильства, проте можуть запобігти наступному. Так, ст. 52 Конвенції встановлює нагальний заборонювальний припис [2, с. 28], який полягає в звільненні особи, яка вчинила домашнє насильство, місця проживання жертви, заборона контактувати з нею чи заходити до місця проживання жертви. Досвід таких приписів давно застосовується поліцією США, судом Великої Британії, Німеччини, строк обмежень проживання, контакту досягає від 10 до 28 днів.

Таким чином, ратифікація Конвенції Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства є важливим кроком України на шляху подолання та належного забезпечення захисту прав жінок та ліквідації гендерної дискримінації. Втілення в кримінальний закон відповідальності за злочинні діяння, передбачені Стамбульською Конвенцією, може стати одним із ключових інструментів у протидії та боротьбі домашнього насильства. Захист прав людей, які страждають від насильства в сім'ї, є необхідним завданням для нашої держави, що проголошує себе правовою та соціальною. Сім'я, як найголовніша складова суспільства, що формує нас, має жити в злагоді та мирі, адже вільний фізичний і психічний розвиток людини є безумовним пріоритетом сучасної європейської держави.

Список використаних джерел:

1. Україна остаточно визначилася з ратифікацією Стамбульської конвенції [Електронний ресурс]: [бесіда з керівником Проект Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» Г. Христовою/ вів Я. Трипільський] // Українська перспектива. – 2015. – 8 серп. – Режим доступу: <http://tusovka.kr.ua/news/2015/07/08/ukraina-ostatochno-viznachilasja-z-ratifikatsieju-stambulskoi-konventsii>

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Офіційний переклад. – 50 с.